نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
سال سوم، شماره چهارم، زمستان ۹۸، صفحات ۴۴۶ تا ۴۵۱

بنیادهای اخلاق پزشکی در «خلاصه‌الحکمه» و مقایسه آن با اصول اخلاقی انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)

مریم شمسایی[1*]، امین کردی یوسفی‌نژاد[2]، سیدضیاءالدین تابعی[3]

چکیده

اخلاق یکی از شاخصه‌های مهمی است که در تمام علوم جایگاه خاص و اجتناب‌ناپذیری دارا است؛که باعث ارزش‌گذاری و ارزیابی اخلاقی علوم کاربردی و در نتیجه باعث پذیرش خط مشی‌ها و رفتارهای متناسب یا انکار تعارضات آن علوم می‌شود. اخلاق پزشکی اسلامی ریشه در آیات قرآن، روایات منتسب به پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار، منابع معتبر اصیل پزشکی و علوم انسانی باستان دارد. از طرفی اخلاق پزشکی غربی یا مدرن ریشه در سوگندنامه‌ها از جمله سوگندنامه بقراط که بنیاد اصلی اخلاق پزشکی است؛ دارد. یکی از شاخه‌های اصلی رشته پزشکی، فیزیوتراپی است. این رشته با توجه به اینکه از شاخه‌های نوین علم پزشکی است؛ اما قدمتی به اندازه دانش پزشکی دارد، چراکه پزشکان از قدیم‌الایام از روش آب‌درمانی و ماساژ و ... در درمان بیماری‌ها استفاده می‌کرده‌اند.

زمینه و هدف: از اهداف اساسی این مقاله بررسی بنیادهای اخلاق پزشکی در" خلاصه الحکمه" و مقایسه آن با اصول اخلاق پزشکی انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)که با توجه به کتاب ارزشمند «خلاصه‌الحکمه» نوشته حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیرازی و بیان نکات اخلاق پزشکی در این کتاب و در ادامه مقایسه آن با کدهای اخلاق فیزیوتراپی در کشورهای پیشرفته و مدرن امروزی مانند آمریکا است.

روش: این نوشتار سعی بر استفاده از روش استنادی تحلیلی در راستای مطالعه مباحث عمده در اخلاق پزشکی اسلامی و اخلاق در فیزیوتراپی مدرن و نوین با مروری بر کتاب «خلاصه‌الحکمه» که توسط اندیشمند و پزشک مسلمان ایرانی حکیم عقیلی به رشته تحریر درآمده و همچنین مقالات، اساسنامه‌ها و کتاب‌های متعددی که در سال‌های اخیر مربوط به اخلاق فیزیوتراپی مدرن تنظیم شده، می‌پردازد.

یافته‌ها: نظام حاکم بر اخلاق پزشکی اسلامی با توجه به جایگاه و کرامت ذاتی انسان بوده و تفاوت اساسی و ماهوی میان ارزش‌های جوامع اسلامی با جوامع مدرن غربی که تنها ملاک عمل سودمندی آن است، وجود دارد؛ بنابراین این مبانی متفاوت می‌تواند رویکردی متفاوت به مسائل اخلاقی ایجاد کرد.

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه در متون اسلامی و کتب اندیشمندان مسلمان توجه وثیقی به مسئله اخلاق شده؛ لذا می‌توان متون اخلاق پزشکی معتبری کارآمد تر و پیشرفته‌تر از متون کنونی که در جهان وجود دارد ارائه کرد و به شباهت‌های این دو نگرش می‌توان توجه داشت چون هر دو بیمار محور هستند و کدهای اخلاق مصوبه انجمن فیزیوتراپی آمریکا (APTA) ما را به این مسئله متوجه می‌سازند که تمامی موارد ذکر شده در این مصوبه در کتب و دیدگاه‌های اندیشمندان بزرگی از جمله حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیراز وجود داشته است. اما از نکات افتراق این دو این است که غایت این وجوه در نگاه اسلامی و غربی متفاوت است که این افتراق از تفاوت در جهان‌بینی و مبانی دو نگرش نشأت می‌گیرد.

کلید واژه‌ها: اخلاق پزشکی، اصول اخلاقی، تخصص فیزیک درمانی

۱. * نویسنده مسئول: دانشیار گروه معارف اسلامی و عضو مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز
۲. استادیار گروه فیزیوتراپی دانشگاه علوم پزشکی شیراز
۳. استاد گروه پاتولوژی و مدیر گروه اخلاق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

مقدمه

واژه اخلاق[1] که از جمع "خُلق" گرفته می‌شود در لغت به معنای "سجایا، صفات درونی، سرشت و طبع" است که شامل سجایا و سرشت پسندیده و ناپسند می‌شود (۱). در اصل این لغت به معنای یک صفت نفسانی است یا حالتی که در نفس رسوخ داشته و موجب این شود که افعالی متناسب با آن صفت بدون احتیاج به فکر کردن و سنجیدن در انسان صادر شود. گاهی کلمه اخلاق به عنوان صفت فعل نیز به کار می‌رود یعنی کار اخلاقی ولو هنوز به صورت یک هیبت راسخ هم در نفس پدید نیامده باشد (۲). اندیشمندان بسیاری تعاریفی را از اخلاق ارائه داده‌اند از جمله: علامه مجلسی می‌نویسد: «خُلق همان ملکه برای نفس است که موجب می‌شود فعل به آسانی صادر شود (۳). ابوعلی مسکویه نیز در تعریف اخلاق معتقد است که: «اخلاق حالتی نفسانی است که بدون نیاز به تفکر و تأمل، آدمی را به سمت انجام کار حرکت می‌دهد» (۴). فیض کاشانی هم اخلاق را این گونه تعریف می‌کند: «خُلق عبارت است از هیئتی که در نفس انسان راسخ می شود به‌گونه‌ای که موجب می‌شود افعال انسان به‌آسانی و بدون فکر و تأمل صادر شود» (۵).

اخلاق پزشکی یکی از شاخه‌های اخلاق کاربردی است که دارای قدمتی بس طولانی بوده و دارای جایگاه ویژه‌ای می باشد. تاریخ اخلاق پزشکی را مربوط به ۲۵۰۰ سال پیش دانسته‌اند که نشأت گرفته از فرهنگ یونانی و رومی است. بنیان‌گذاران آن استادان بزرگی از جمله، سقراط، افلاطون، ارسطو و بقراط می‌باشند (۶). که بقراط پدر علم طب سوگندنامه خود را در قالب مبانی اخلاقی و پزشکی تنظیم نموده است (۷).

اما قدمت اخلاق پزشکی در ایران به زمان پیش از بقراط که دوران باستان است، باز می‌گردد و با آموزه‌های دینی قرابت داشته و ریشه در آیین زرتشت و تعلیمات اوستا دارد. پزشکان از طبقه روحانیون بوده و همزمان به تحصیل طب و الهیات می‌پرداختند (۸). در آن زمان طبیبان علاوه بر اینکه از سطح بالای علمی برخوردار بودند، از مقام و منزلت روحانی و اخلاقی نیز بهره می‌بردند. آن‌ها در حفظ مبانی و ارزش‌های اخلاقی بسیار کوشا و برای مردم الگوی شایسته‌ای به شمار می‌رفتند و مانند پیشوایان دینی همواره مردم را به نیکی، راستی، پاکی و نجابت راهنمایی می‌کردند. اگرچه اخلاق پزشکی در ایران به دوران قبل از اسلام باز می‌گردد؛ اما ظهور اسلام تأثیر عمده‌ای بر ارتقای علم پزشکی نهاده و باعث شده مکارم اخلاق در میان پزشکان به کمال برسد.

در زمان شکوفایی تمدن اسلامی نیز ایرانیان در تمامی علوم تحت تعالیم دین اسلام به پیشرفت‌های زیادی دست یافتند که از جمله در علم پزشکی می‌باشد. دین اسلام برای حرفه پزشکی ارزش زیادی قائل بود تا جایی که دانش پزشکی را معادل دانش دینی قرار داده است. در تاریخ پزشکی ایران می‌توان بسیاری از اطباء و حکیمان برجسته در علم و اخلاق را نام برد که در این پژوهش درصدد بیان اصول اخلاق پزشکی از دیدگاه حکیم عقیلی که تأثیر پذیرفته از مکتب اسلام و هم دانشمند به نام و بزرگ علم طب است، می‌باشیم.

از طرفی در قرن نوزدهم و بیستم همزمان با علمی شدن طب تحولات عظیمی در اخلاق پزشکی به‌وجود آمد و به سمت انحطاط اخلاقی پیش رفت؛ اما در قرن بیست‌ویکم به نظر می‌رسد که بشر از مدرنیته خسته شده و ناگزیر به سنت وارزش‌های اخلاقی گذشته روی آورده است و به همین دلیل امروزه بسیاری از مراکز بزرگ اخلاق مجدداً احیا شده است (۹). امروزه مشاغل درگیر در امر مراقبت از سلامت جامعه با توجه به محیط‌های درمانی که به‌طور دائم در حال تغییر و تحول هستند نیاز عدیده به کدها و آیین نامه‌های اخلاقی را کامل احساس می‌کنند. با توجه به اینکه اخلاق پزشکی یک علم بین رشته‌ای است؛ لذا گستره آن شامل علوم زیر گروه پزشکی از جمله فیزیوتراپی نیز می‌شود. بنابراین یکی از زیرگروه‌های مشاغل درگیر در امر سلامت جامعه که شاید به جرأت بتوان گفت بیشترین تماس مستقیم با بیمار را در بردارد، رشته فیزیوتراپی است. در سال‌های اخیر استقلال حرفه‌ای فیزیوتراپی در تصمیم‌گیری امر درمان بیماران مراجعه‌کننده و نقش فیزیوتراپیست در مراقبت از سلامت بیماران در سراسر جهان افزایش‌یافته است. افزایش در استقلال حرفه‌ای نیاز به ملاحظات اخلاقی بیشتر را دربر دارد. اخلاق در فیزیوتراپی را می‌توان به عنوان کدهای اخلاقی و معنوی که ارتباط بین درمانگر و بیمار یا مراجعه‌کننده و نیز ارتباط بین درمانگر و سایر حرفه‌های شاغل در امر سلامت جامعه برپایه احترام و اعتماد متقابل را تبیین می‌کنند، تعریف کرد[2]. اصول حرفه‌ای رعایت اخلاق پزشکی حاوی مشترکات بسیار زیادی در بین مشاغل مختلف مرتبط با سلامت جامعه می باشد و یکی از این مشاغل که ارتباط زیاد و طولانی مدت با بیمار دارد، فیزیوتراپی می‌باشد؛ لذا در این مقاله بر آن شدیم تا مطالعه‌ای تطبیقی بین اصول اخلاق پزشکی اشاره شده در کتاب نفیس "خلاصه‌الحکمه" توسط حکیم عقیلی بیان شده و اصول اخلاق فیزیوتراپی نوین از دیدگاه انجمن فیزیوتراپی آمریکا انجام دهیم.

1. Ethics, Morality
2. Physiopedia

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

جدول ۱- **اصول بیست‌ودوگانه اخلاق پزشکی در کتاب خلاصه‌الحکمه حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیرازی**

اصل	اصول بیست‌ودوگانه اخلاق پزشکی در کتاب خلاصه‌الحکمه
اول	آن که در هنگام معالجه، شافی را خداوند ببیند و معلم و استاد خود را بستاید و شکر و احسان او نماید.
دوم	آن که باید با حسن خلق و بشاشت و لطف و کلام، متفقد و متوجه احوال پرسی بیمار باشد.
سوم	آن که کاتم اسرار بیمار باشد.
چهارم	آن که چون کسی به مرضی از امراض مسریه مبتلا شد، آن‌ها را بدان ملامت ننماید.
پنجم	آن که حریص باشد بر معالجه و تدبیر بیمار و تحقیق امراض و ادویه و اکثر مشغول به مطالعه و مذاکره با استادان حاذق
ششم	آن که اگر کسی سخن ضعیف و سخیف و یا باطل گوید، به ملایمت به حسن کلام با او سخن گوید.
هفتم و هشتم	آن که ارجاع بیمار به طبیب حاذق و ماهر
نهم	آن که ارجاع دادن به طبیب دیگر در زمانی که بیمار متزلزل و مایل به طبیب دیگر باشد.
دهم	آن که ارجاع بیمار به طبیبی دیگر زمانی که انواع تدابیر منجر به صحت او نگردد.
یازدهم تا شانزدهم	آن که رعایت اصول و ترتیب درمان، رعایت اصول صحیح درمان دارویی، دقت در تجویز داروی مناسب با مرض، رعایت اصول درمان در اجتماع چند مرض، توجه به درمان علت تا تسکین علایم بیماری، توجه به نحوه اثر داروها.
هفدهم	آن که دوای مضر و قتال و سقط جنین و یا مفسد بعضی اعضا به بیمار ندهد.
هیجدهم	در آموختن علم طب و مداوای بیمار بخیل نباشد، شفیق بر شاگردان و مریضان، متجسس احوال ایشان باشد، میان اغنیا و فقرا فرق نگذارد.
نوزدهم	آن که منت ننهد بر شاگردان و بیماران.
بیستم	آن که رعایت اصول اخلاقی نموده و دقت در پذیرش و یا رد هدیه بیماران نماید.
بیست و یکم	آن که متوجه معالجه هر مریض اطباء دیگر نگردد.
بیست و دوم	آن که پرهیز از صفات نکوهیده (پرگو، پرخوار و مشغول تلذذ و تعیش و تنعم و هزل و شرب خمر و ارتکاب مناهی نباشد)، از محرمات بپرهیزد، به بیماران را توصیه‌های مضر ننماید. بالجمله متصف به اخلاق حسنه و مرضیه باشد.

اصول اخلاق پزشکی براساس کتاب «خلاصه‌الحکمه»

کتاب «خلاصه‌الحکمه» از منابع اصیل و بنیادین در طب سنتی ایرانی است که قدمت آن به سال ۱۱۹۵ه. ق باز میشود. نویسنده این کتاب با ارزش حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیرازی که معروف به محمدحسین‌خان بهادر بوده که در خانواده‌ای متدین و طبیب چشم به جهان گشوده. اگرچه تاریخ ایران شاهد حضور بسیاری از اطباء و اندیشمندان برجسته و دارای فضایل اخلاقی است؛ اما دلیل انتخاب حکیم عقیلی و کتاب «خلاصه‌الحکمه» برای پژوهش حاضر این است که ایشان و کتاب جامعش متأثر از تعالیم اسلامی و ابتکارات طبی می‌باشد. وی در اواخر قرن دوازدهم در شهر شیراز دیده به جهان گشود و عمر با برکت خود را برای علم‌آموزی و طبابت در سرزمین‌های بسیار از جمله هندوستان سپری کرد. لذا می‌توان ایشان و خاندانش را از پایه‌گذاران طب در هندوستان برشمرد (۱۰). در این کتاب حکیم عقیلی برای اثبات و استناد مطالب خود از آیات و روایات استفاده کرده که نشان‌دهنده تأثیرپذیری عمیق ایشان از آموزه‌های دین اسلام است. این پزشک نامی دارای کتاب‌هایی ارزنده همچون «مخزن‌الأدویه و تذکره اولی النهی، ذخائر التراکیب یا قرابادین کبیر، خلاصه‌الحکمه و معالجات» می‌باشد که به آن‌ها مجمع‌الجوامع گفته می‌شود. اگرچه کتاب‌های زیادی در تاریخ به ایشان منسوب شده است؛ اما برخی از آن‌ها امروزه به جز نامی از آن‌ها باقی نمانده است. کتاب «خلاصه‌الحکمه» شامل یک مقدمه، دو مقاله و یک خاتمه می‌باشد که به بررسی طب نظری و طب عملی پرداخته است. حکیم اندیشمند در سومین فصل این کتاب به بحث در رابطه با آداب و اخلاق طبیب پرداخته است و در این باره می‌نویسد:"بدان که طبیب را بالجمله باید که عالم و عارف به چند علم و صنعت و متصف به اوصاف حسنه و متأدب به آداب و اخلاق فضیله مرضیه و معتقد به مبدأ و معاد و ثواب و عقاب و راجی به مثوبات و قربات و خایف از «عقوبات و دوری از رحمت حق - عزوجل» باشد و تابع پیرو صاحب شریعت و اوصیای او - صلوات‌الله علیهم - و عامل به معروف و تارک از منکر و حریص بر طاعات و عبادات و کاره مجتنب از منهیات و قانع و متوکل و صابر بر مصایب و مکاره و راضی به آن چه بدو وارد گردد و عطا شود و با وقار و تمکین باشد. و لجوج و حریص و طامع نباشد. و بالجمله، به امثال این‌ها از اخلاق و صفات حسنه مرضیه و اخلاق رذیله و صفات خسیسه؛ یعنی محلی و آراسته به زیور آن‌ها و متخلی و عاری از آلایش این‌ها باشد تا آنکه در نظر خالق و خلق معزز و موقر و محترم باشد و مردم اقوال و افعال و اعمال او را همگی به حسن قبول و اعتقاد پذیرند و قبول دارند

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

جدول ۲- **اصول هشت‌گانه انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)**

اصل	اصول هشت‌گانه انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)
اول	فیزیوتراپیست باید به شأن ذاتی و حقوق همه افراد احترام بگذارد. (محورهای ارزشی دلسوزی و امانت).
دوم	فیزیوتراپیست باید از اطلاعات محرمانه بیماران کاملاً مراقبت کند و تنها در صورت درخواست مراجع قانونی حق افشای اطلاعات را دارد.
سوم	الف- فیزیوتراپیست باید پاسخگوی قضاوت‌های حرفه‌ای باشد. (ارزش‌های محوری فضیلت‌طلبی و امانت). ب- درمانگر باید از استانداردهای حرفه‌ای، شواهد موجود (شامل مقالات و کتب رایج و جدید و بهترین شیوه‌ها) آگاهی کامل داشته باشد.
چهارم	فیزیوتراپ‌ها باید با کارکنان و سایر مراقبان، در جهت منافع و یا رضایت بیمارانشان ارتباط و تشریک مساعی داشته باشند و از عیب‌جویی از آن‌ها اجتناب نمایند.
پنجم	پایه‌گذاری استانداردهایی که براساس آن‌ها انجمن فیزیوتراپی آمریکا بتواند هرگونه رفتار ناهنجار و غیراخلاقی فیزیوتراپیست‌ها را مشخص کند.
ششم	فیزیوتراپیست باید مهارت و توانایی‌های خود را از طریق کسب مادام‌العمر و پالایش دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها و رفتارهای حرفه‌ای افزایش و ارتقا دهد. (محور ارزشی فضیلت‌طلبی).
هفتم	ارائه راهکار به فیزیوتراپیست‌ها در مواجه با چالش‌های اخلاقی صرف‌نظر از نقش حرفه‌ای و مسئولیت‌های حرفه‌ای
هشتم	برای هر اقدام درمانی درمانگر موظف به رعایت اخلاق، دقت و امانت و احساس تعهد نسبت به بیمار است.

و بدو عمل نمایند؛ زیرا که حسن ظن و قبول و اعتقاد به صدق طبیب در امر معالجه، دخل تمام است در تأثر و تأثیر در مریض، و انکار و اکراه به او را به خلاف آن است و اثر سوء دارد (۱۱). در این کتاب به بیست‌ودو اصول اخلاق پزشکی اشاره کرده است (جدول ۱).

کدهای اخلاق در فیزیوتراپی

از ویژگی‌های رشته‌های پزشکی این است که فعالیت‌های آن‌ها دارای کدهای اخلاقی خاص و تحت کنترل این کدهای اخلاقی است. فیزیوتراپی یکی از رشته‌هایی است که دارای کدهای ویژه‌ای است که توسط انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)[1] در سال ۱۹۳۵ به آن اختصاص یافته است. این کدها توسط مؤسسه‌ای که دارای تخصص فیزیوتراپی است، طراحی شده و به عنوان یک سند جمعی مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۲).

طبق تعریف انجمن فیزیوتراپی آمریکا، فیزیوتراپی عبارت است از حرفه‌ای که به کاهش آلام بیماران و حفظ و بهبود تحرک بیماران بدون نیاز به جراحی‌های پرهزینه کمک می‌کند و نیاز به مصرف طولانی‌مدت داروها که معمولاً دارای عوارض جانبی هستند را از بین می‌برد (۱۳). در سال‌های اخیر افزایش در استقلال حرفه‌ای نیاز به ملاحظات اخلاقی بیشتر را دربر داشته است؛ لذا یکی از رشته‌هایی که به سمت استقلال پیشتاز بوده است رشته فیزیوتراپی است که استقلال حرفه‌ای آن‌ها در تصمیم‌گیری در امر درمان بیماران مراجعه‌کننده

جدول ۳- **تطابق اصول اخلاق پزشکی کتاب خلاصه‌الحکمه و انجمن آمریکایی فیزیوتراپی**

اصول بیست‌ودوگانه اخلاق پزشکی در کتاب خلاصه‌الحکمه	اصول هشت‌گانه انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA)
اصل دوم، ششم و بیستم	اصل اول
اصل هجدهم و پنجم	اصل سوم و ششم
اصل سوم	اصل دوم
اصل بیست و دوم	اصل چهارم
اصل یازده تا هفدهم، نوزدهم و بیستم	اصل هفتم
اصل هفتم تا دهم و هفدهم	اصل هشتم

و نقش فیزیوتراپیست در مراقبت از سلامت بیماران در سراسر جهان افزایش یافته است. اخلاق در فیزیوتراپی را می‌توان به عنوان کدهای اخلاقی و معنوی که ارتباط بین درمانگر و بیمار یا مراجعه‌کننده و نیز ارتباط بین درمانگر و سایر حرفه‌های شاغل در امر سلامت جامعه برپایه احترام و اعتماد متقابل را تبیین می‌کنند، تعریف کرد. اصول حرفه‌ای رعایت اخلاق پزشکی حاوی مشترکات بسیار زیادی در بین مشاغل مختلف مرتبط با سلامت جامعه است و از سویی یکی از این مشاغل که ارتباط زیاد و طولانی‌مدت با بیمار دارد، فیزیوتراپی است. در آخرین ویرایش انجام گرفته توسط این انجمن اهداف ایجاد کدهای اخلاق در جدول ۲ عنوان شده است.

1. American Physical Therapy Association

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

بحث و نتیجه‌گیری

تطابق اصول بیست‌ودوگانه اخلاق پزشکی در کتاب خلاصه‌الحکمه حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیرازی با اصول هشت‌گانه انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA) در جدول ۳ قابل مشاهده است.

با توجه به اینکه در متون اسلامی و کتاب‌های اندیشمندان مسلمان از جمله حکیم عقیلی توجه وثیقی به مسئله اخلاق شده؛ لذا می‌توان متون اخلاق پزشکی معتبر کارآمدتر و پیشرفته‌تر از متون کنونی که در جهان وجود دارد حداقل برای استفاده در مراکز درمانی در کل و برای مراکز فیزیوتراپی به شکل اخص در کشور ایران ارائه کرد. در اینجا به مقایسه اصول بیست‌ودوگانه اخلاق پزشکی در کتاب خلاصه‌الحکمه حکیم سیدمحمدحسین عقیلی خراسانی شیرازی با اصول هشت‌گانه انجمن آمریکایی فیزیوتراپی (APTA) پرداخته شد و می‌توان به شباهت‌ها و افتراقات این دو نگرش توجه کرد. از شباهت‌های آن‌ها این است که هر دو بیمار محور هستند و کدهای اخلاق مصوبه انجمن فیزیوتراپی آمریکا (APTA) ما را به این مسئله متوجه می‌سازند که تمامی موارد ذکر شده در این مصوبه در کتاب‌های و دیدگاه‌های اندیشمندان بزرگ ایرانی در دوران شکوفایی تمدن اسلامی وجود داشته است؛ اما از نکات افتراق این دو آن است که غایت این وجوه در نگاه اسلامی و غربی متفاوت می‌باشد که این افتراق به دلیل تفاوت در جهان‌بینی و مبانی دو نگرش نشأت می‌گیرد. چرا که وجوه فراکالبدی از منظر اسلامی، درهم تنیده به باور توحیدی و معنویت است و در این نگرش توجه به بعد معنویت در کنار کالبد جسمانی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند؛ اما در نگرش و جهان‌بینی غربی اصل بر محوریت انسان و کالبد جسمانی او و همچنین جهان مادی می‌باشد.

اخلاق و ساختار معرفت بشری وابسته به فرهنگ و نظام ارزشی است که در آن رشد کرده است و با تبیین این مسئله می‌توان خط بطلانی کشید بر این انگاره که اخلاق و معرفت دارای هویت جهانی است و به هیچ ملیت خاصی وابسته نیست. با تحلیل فرایند شکل‌گیری اخلاق، چه از حیث مبانی و ریشه‌های اجتماعی آن و چه به لحاظ هویت فکری فرد عالم، می‌توان به این نکته اشاره کرد که اخلاق در مسیر ایجاد، از یک منطق، بستر و غایت خاصی تبعیت نموده است؛ لذا اساساً هویت تمدن‌ها و نظام‌های بشری، بر شالوده نظام ارزشی و فکری خاصی بنیان شده است. در نظام‌های فکری توحیدی، مسئله فراروی اخلاق، نحوه زندگی مطابق با اراده الهی می‌باشد. و اخلاق در جامعه معاصر غربی ریشه در دوره جدید فلسفه غرب دارد یعنی روش‌های اخلاقی در غرب، براساس دنیاگرایی بوده و تمام توجه آن روی تمتعات ماتریالیستی و اومانیستی دور می‌زند. بنابراین می‌توان در حرفه فیزیوتراپی در غرب همانند دیگر حرفه‌ها جایگاه خالی مسائل معنوی و عاطفی را به وضوح مشاهده کرد.

Comparison of Medical Ethics Stated in the "Synopsis of Wisdom" with the Medical Ethics Expressed in the American Physiotherapy Association

Maryam Shamsaei*[1], Amin Kurdi Yousefinejad[2], Seyed Ziaeddin Tabei[3]

Abstract

Background: Medical Ethics (ME) is an important issue in all clinical sciences, the policies of which must be adhered to in all studies. From the point of view of Islam, morality is pursued in ME. ME is intertwined with morality. The Islamic Medical Awakening, based on the Quranic verses, narrates the Prophet's (pbuh) and the Imams, divine views of ME .On the other hand, Western or modern medical ethics are rooted in oaths like the Oath of Hippocrates which is the foundation of western medical ethics. The aim of this article was to review the foundations of medical ethics in the "Synopsis of Wisdom" and compare it with medical ethics of the American Physiotherapy Association (APTA).

Methods: In this article, the analytical citation method was used to study Islamic medical ethics from the "Synopsis of Wisdom" written by Iranian Muslim thinker and physician Hakim Aghili and compare it with APTA.

Results: The ruling system of Islamic medical ethics is based on the inherent status and dignity of human beings and there is a fundamental difference between the values of Islamic societies and modern Western societies where the only criterion for its usefulness. Therefore, different principles can be used for different ethical issues.

Conclusion: Islamic texts and books of Muslim thinkers, have paid close attention has been paid close attention to recent authoritative medical ethics texts. And the similarities of these two attitudes can be noted as both are patient-centered and the codes of ethics approved by the American Physiotherapy Association (APTA) make us realize that all the items mentioned comply to the resolution found in the books and based on the views of great thinkers.

Keywords: Codes of Ethics, Medical Ethics, Physical Therapy Specialty

1. * Corresponding Author: Associate Professor of Department of Islamic Educati and Quran, Hadith and Medicine Research Center , Shiraz University of Medical Sciences

2. Assistant Professor, Department of Physiotherapy, Shiraz University of Medical Sciences

3. Professor of Department of Medical Ethics, Shiraz University of Medical Sciences

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

منابع

1. Zubeidi M. Taj al -Aros Man Jawahar Al-Qamoos. Beirut; Dar al-Fakr.
2. Tabei Z. Medicine for doctors. Shiraz: Shiraz University of Medical Sciences; 2004. [In Persian]
3. Majlesi MB. Bihar Al Anwar. Beirut: Dar al-Kitab al-Islamiya; 1983.
4. Ibn Moskawieh A. The Alchemy of Happiness (Translation of Tahara Al-Araq). Tehran: Noghteh; 1996.
5. Faiz Kashani M. Al-Mahjah al-Bayda fi Tahhib al-Ahaya. Qom; Islamieh Publication.
6. Ashrafi M. Medical ethics. Tabriz; Azad University of Tabriz; 1988. [In Persian]
7. Mohadethi A. History of medicine in Al Boyeh. Tabriz; Ahrar: 1998. [In Persian]
8. Larijani B. Physician and ethical considerations. Tehran: Tomorrow Publications; 2003. [In Persian]
9. Tabei Z. Medical ethics. Shiran; Shiraz University of Medical Sciences; 2017. [In Persian]
10. Taabi Z , Pasalar M , Kayani M. Medical ethics in "Summary of Wisdom"; One of the sources of traditional Iranian medicine. Iranian Journal of Medical Ethics and History 2011; 4(5): 22-30. [In Persian]
11. Aghili Khorasani Shirazi MM. Kholasat al-hekmat. Tehran: Institute of Medical History Studies, Islamic and Complementary Medicine; 2007.
12. Larijani B. Ethical decision making. Tehran: Tomorrow Publications; 2012. [In Persian]
13. WCPT. Policy statement: Description of physical therapy. Available at: http://www. wcpt. org/policy/ps-descriptionPT#appendix.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]